

Сергій Банах,

професор, доктор юридичних наук,
декан юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2300-1220>

Христина Юзвін,

магістр першого року навчання юридичного
факультету
Західноукраїнського національного
університету

Віталій Колісник,

магістр першого року навчання юридичного
факультету
Західноукраїнського національного
університету

Віктор Дукач,

магістр першого року навчання юридичного
факультету Західноукраїнського національ-
ного університету

Юрій Бойко,

магістр першого року навчання юридичного
факультету Західноукраїнського
національного університету

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАСОБИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: БАЛАНС МІЖ ЕФЕКТИВНІСТЮ ТА ПРАВАМИ ЛЮДИНИ

У науковій статті здійснено дослідження використання безліч спеціальних засобів правоохоронними органами не лише нашої держави, але й інших країн. Порівнюються ефективність застосування і використання як традиційних спеціальних засобів, так і інноваційних, таких як штучний інтелект. Окремо проаналізовано особливості тренування певних видів тварин для допомоги у роботі правоохоронних органів. Метою даної статті є дослідження можливості ефективного співвідношення між використанням спеціальних засобів правоохоронних органів та необхідністю дотримання прав людини, зокрема, права на недоторканість особистого життя. В результаті проведеного дослідження авторами сформульовано висновок щодо переваг використання різноманітних засобів в діяльності правоохоронних органів. Доведено, що знайомство з новими спеціальними засобами та технологіями відкриває на практиці безліч можливостей для розкриття злочинів та гарантування безпеки суспільства. Також наголошено на необхідності дотримання балансу між потребою використання спеціальних засобів правоохоронних органів та забезпеченням дії верховенства права. Актуальність даного наукового дослідження полягає у збільшенні обсягу спеціальних засобів, що зумовлено науковим та технічним прогресом, як у випадку зі штучним інтелектом, та можливістю вивчення особливостей досвіду використання спеціальних засобів правоохоронними органами різних країн.

Ключові слова : правоохоронні органи, спеціальні засоби, держава, права людини, штучний інтелект, боротьба зі злочинністю.

Banakh S., Yuzvin Kh., Kolisnyk V., Dukach V., Boiko Yu.

Special means of law enforcement agencies: balancing efficiency and human rights

This scientific article provides an in-depth examination of the complex and evolving landscape of special means

employed by law enforcement agencies, analyzing practices both within the country and across international borders. It undertakes a comparative analysis of traditional special means, such as less-lethal weapons, surveillance equipment, and forensic techniques, alongside cutting-edge innovations like artificial intelligence, facial recognition software, predictive policing algorithms, and advanced data analytics. The article explores the specific applications of these technologies, evaluating their effectiveness in various law enforcement contexts, from crime prevention and investigation to crowd control and counterterrorism.

Furthermore, the research delves into the specialized training, deployment, and unique contributions of various animal species, including police dogs, horses, and even emerging examples like drone-sniffing canines or birds of prey used for surveillance or counter-drone operations. Beyond the technical aspects, the article critically considers the broader legal, ethical, and societal implications surrounding the use of such tools and technologies. It addresses the delicate balance between public safety and individual rights, focusing on issues of privacy, data security, potential biases in AI systems, and the responsible use of force. The authors present a comprehensive evaluation of the benefits and potential drawbacks associated with employing this diverse range of means in law enforcement activities, including considerations of cost-effectiveness, human resources, and community relations. Ultimately, the study concludes that a thorough and nuanced understanding of emerging special means and technologies, including AI and animal assistance, empowers law enforcement agencies with enhanced capabilities for crime resolution, proactive threat mitigation, and the overarching goal of ensuring societal safety and security. It also emphasizes the paramount importance of ongoing research and development in this rapidly evolving field to optimize the use of these tools while rigorously safeguarding fundamental rights, promoting transparency, and maintaining public trust.

The article further suggests areas for future research, including the development of ethical guidelines for AI in law enforcement, the need for robust oversight mechanisms, and the exploration of innovative training programs for law enforcement personnel in the effective and ethical use of these advanced tools.

The relevance of this scientific research lies in the increase in the volume of special means, which is due to scientific and technical progress, as in the case of artificial intelligence, and the possibility of studying the specifics of the experience of using special means by law enforcement agencies of different countries.

Keywords: law enforcement agencies, special means, state, human rights, artificial intelligence, fight against crime.

Постановка проблеми. Проблематика застосування спеціальних засобів правоохоронними органами є важливою через низку аспектів, які пов'язані як з ефективністю їх використання, так і з дотриманням прав людини. Спеціальні засоби використовуються для забезпечення громадського порядку, боротьби з правопорушеннями та знешкодження небезпечних осіб. Однак основна проблема полягає в тому, що використання цих засобів вимагає суворого дотримання законодавчих норм і принципу пропорційності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання спеціальних засобів, як традиційних, так і інноваційних для забезпечення публічного порядку та публічної безпеки стали предметом досліджень таких вчених, як: Землянська О. В., Тимчишин А. М., Томіна В. Ю., Бучко М. О., Барна О. В., Матушевська І. А., Гнедко Н. М., Свистун Я. В. та інших. Незважаючи на ґрунтовність відповідних наукових праць, питання співвідношення ефективності застосування спеціальних засобів із захистом прав людини залишається актуальним та малодослідженим, зокрема й з огляду на стрімкий науково-технічний прогрес.

Мета дослідження полягає у визначенні шляхів оптимізації використання спеціальних засобів для правоохоронних органів шляхом всебічного аналізу правових, практичних та етичних аспектів застосування цих засобів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному суспільстві правоохоронні органи відіграють ключову роль у забезпеченні правопорядку та безпеки громадян. Одним із ефективних методів розслідування злочинів, зокрема пов'язаних із організованою злочинністю, тероризмом, корупцією та іншими серйозними правопорушеннями, є проведення негласних слідчих розшукових дій. Вони часто є ключовими для розкриття складних злочинів. Важливим елементом в їх проведенні, є застосування спеціальних технічних засобів, які дозволяють отримати інформацію, що в іншому випадку було б просто неможливим. Ці засоби відіграють важливу роль у виявленні, запобіганні та розслідуванні злочинів, надаючи можливість правоохоронцям вести спостереження, фіксувати переговори та дії осіб, причетних до кримінальної діяльності, без їхньої обізнаності. Водночас застосування таких методів потребує неухильного дотримання законодавчих норм для збереження балансу між ефективністю розслідування та захистом прав людини, зокрема права на приватність. Проте негласні слідчі дії часто є ключовими для розкриття складних злочинів, а також необхідністю забезпечення захисту прав людини в процесі їх реалізації [12, с. 129–130].

Оцінка практики використання поліцією спеціальних технічних засобів під час проведення негласних слідчих дій повинна охоплювати різні аспекти, які відображають як позитивні, так і проблемні сторони. Спеціальні засоби, такі як аудіо- та відеозаписи, приховані камери, засоби відстеження місця перебування тощо, відіграють вирішальну роль у зборі та внесенні доказів у складних кримінальних провадженнях, зокрема при розслідуванні корупційних злочинів, діяльності організованої злочинності, тероризму, наркоторгівлі, де звичайні способи збору інформації не завжди є ефективними або можливими. Використання таких засобів дозволяє зібрати беззаперечні докази, що забезпечують результативність діяльності правоохоронних органів [21, с. 177].

Одним із ключових аспектів у використанні спеціальних засобів є захист прав людини, зокрема права на приватне життя. Досвід показує, що в країнах, де контроль за застосуванням спеціальних технічних засобів є недостатньо суворим, трапляються випадки порушення прав громадян, внаслідок використання відповідних засобів без належних юридичних підстав. Законодавство України, зокрема Кримінальний процесуальний кодекс України [3], чітко регламентує умови та порядок використання спеціальних засобів під час негласних слідчих дій. Так, необхідною умовою є наявність постанови суду на проведення таких дій, що є важливою гарантією проти зловживань. Однак на практиці можуть виникати труднощі з дотриманням цих вимог, що призводить до проблеми правозастосування [48].

Хоча спеціальні засоби є необхідними для боротьби зі злочинністю, іноді їх використання пов'язане з певними ризиками. Наприклад, зловживання у використанні спеціальними технічними засобами може призвести до порушення права на приватність та особисту недоторканність. Окрім правових прогалин можливі й суто технічні (недосконалість обладнання, помилки в процесі його застосування), що призводить до неефективності використання цих засобів [53, с. 311].

Аналіз міжнародної практики показує, що в багатьох країнах, зокрема в країнах Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки, існують певні підходи до використання спеціальних засобів під час проведення протестів. Так, в цих державах спостерігається вищий рівень судового контролю і жорсткіші стандарти захисту прав людини. Україна поступово інтегрує ці міжнародні норми у власне законодавство, що сприяє підвищенню рівня правового захисту громадян.

У сучасних умовах розвитку технологій та зростання рівня організованої злочинності правоохоронні органи стикаються з проблемою вдосконалення методів боротьби зі злочинністю. Йдеться насамперед про такі методи, як приховане відео- та аудіоспостереження, прослуховування телефонних розмов, перехоплення електронних комунікацій, інсталяція GPS-трекерів тощо [21, с. 178].

Стрімкий розвиток сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту (далі – ШІ), має значний вплив на всі аспекти суспільного життя, в тому числі й на правоохоронну діяльність. У цій сфері особливу увагу слід приділити застосуванню спеціальних заходів. Як зазначається в науковій літературі, одним із ключових аспектів підготовки поліцейських є ніщо інше, як – «вивчення та розуміння правової основи та вимог законності застосування спеціальних засобів». Ці засоби відіграють важливу роль у виявленні та попередженні злочинів, а також у процесі розслідування, дозволяючи правоохоронним органам здійснювати негласне спостереження та фіксувати поведінку підозрюваних. Однак застосування відповідних заходів вимагає неухильного дотримання закону, з тим щоб питання ефективності розслідування не йшло в розріз з пріоритетністю прав людини, в тому числі права на приватне життя [53, с. 310–311].

Особливої актуальності набуває проблема проведення поліцейськими дій примусового характеру, а саме: використання спеціальних засобів під час масових заходів. Сучасні виклики, такі як погіршення безпекової ситуації у воєнний час, змушують правоохоронні органи переглянути свої підходи щодо запобігання та реагування на злочини. У мирний час перелік підстав для застосування поліцейськими спеціальних засобів є вичерпним і не може бути розширений, але в умовах воєнного стану цей перелік доповнюється поняттям «підручні засоби». Це дає поліцейським можливість більш вільно визначати свої дії та виконувати свої обов'язки з метою ефективного захисту громадян [64, с. 213; 48].

Штучний інтелект вже активно використовується в правоохоронній практиці інших країн і поступово стає невід'ємною частиною спеціального обладнання в Україні. Наприклад, на початку війни в Україні стартап-компанія «Reface» представила програму для ідентифікації російських військ за допомогою супутникових знімків. Українські громадяни брали активну участь у зборі навчальних даних і зробили свій внесок у розробку цього інструменту. Іншим важливим прикладом використання штучного інтелекту є система розпізнавання обличчя «Clearview», яка була впроваджена Міністерством оборони України в березні 2022 року. У світовій практиці давно застосовуються програмні комплекси, які автоматично розпізнають обличчя за допомогою відеоспостереження та порівнюють їх із даними в базах. Висока точність досягаєть-

ся за рахунок використання біометричних параметрів. Такі системи застосовуються і в Україні. Наприклад, у столиці України, встановлено понад 6200-ті камер відеоспостереження з функцією розпізнавання обличчя, якими користується поліція для пошуку осіб, автомобілів, які перебувають у розшуку, встановленні обставин, які є необхідними при розкритті кримінальних та адміністративних правопорушень. Сьогодні існують тисячі застосувань штучного інтелекту, починаючи від розпізнавання обличчя і закінчуючи управлінням машинами, в тому числі оборонними системами [21, с. 178–179; 76, с. 412].

Технологія ШІ стрімко розвивається, і людство вступає в нову еру автономного озброєння. Однак разом з технологічним прогресом з'являються і нові виклики: уряди та компанії, що використовують штучний інтелект, повинні враховувати недоліки даних, які вивчають системи, і не допускати дискримінації та порушень прав людини. Важливо також передбачити ефективні засоби правового захисту в разі прийняття неправильних рішень системами штучного інтелекту [85, с. 51].

Варто також зазначити, що паралельно з розвитком технологій прогресують і способи дій злочинців: неврегульованість законодавства щодо застосування штучного інтелекту відкриває можливості для його використання в протиправних цілях. Важливо не лише сприяти розвитку і вдосконаленню штучного інтелекту, а й забезпечити належне правове регулювання та запобігти можливим негативним наслідкам при його використанні.

Важливим аспектом використання штучного інтелекту в правоохоронних органах є його здатність оптимізувати розслідування та забезпечити громадську безпеку. Однак слід підкреслити, що використання штучного інтелекту у правоохоронній діяльності не повинно порушувати основоположні права людини. Тому, при розробці та впровадженні інноваційних систем особливу увагу слід приділяти етичним аспектам, забезпеченню прозорості процесу та належного моніторингу з боку незалежних органів [97, с. 35].

Наприклад, збір та обробка великих обсягів даних за допомогою штучного інтелекту дає змогу правоохоронним органам краще прогнозувати кримінальні загрози та вживати проактивних заходів. Однак важливо дотримуватися балансу між громадською безпекою та захистом приватного життя громадян: якщо технологія штучного інтелекту, використовується для надмірного контролю або обмеження прав і свобод, існує ризик зловживань. Наразі багато країн обговорюють питання регулювання використання саме штучного інтелекту в правоохоронних органах. Наприклад, Європейський Союз реалізує ініціативу з розробки етичних стандартів використання штучного інтелекту, спрямованих на захист прав людини та забезпечення відповідальності за наслідки застосування таких систем. Ці заходи спрямовані на те, щоб штучний інтелект став інструментом допомоги, а не засобом обмеження прав і свобод [64, с. 214–215].

Важливим є питання відповідальності за дії, вчинені за допомогою штучного інтелекту, коли рішення, прийняті на основі алгоритмів, виявляються помилковими або дискримінаційними. Варто зважати на те, що він є лише інструментом для здійснення відповідних дій, і суб'єкт, який несе відповідальність, має бути чітко визначений законом.

Розвиток штучного інтелекту зумовлює також нові виклики для правоохоронних органів, які борються з кіберзлочинністю. Так, відсутність чітких меж у використанні штучного інтелекту зумовлює виникнення можливості для злочинців використовувати ці технології, наприклад, для розробки шкідливого програмного забезпечення або проведення кібератак. Це створює суспільний виклик – розробити правові механізми для ефективної протидії злочинцям, які його використовують, і одночасно, захистити права законослухняних громадян.

Таким чином, сучасні технології, в тому числі штучний інтелект, мають великий потенціал для підвищення ефективності роботи правоохоронних органів. Водночас їхнє використання має бути ретельно врегульоване та відповідати міжнародним стандартам у сфері прав людини. Ключовим викликом для суспільства є забезпечення прозорості та підзвітності у застосуванні ШІ, а також запровадження ефективних механізмів контролю за його використанням для запобігання негативним наслідкам для громадян і держави.

На відміну від зумовленого розвитком науково-технічного прогресу використання правоохоронцями технологій штучного інтелекту тварини вже давно стали невід'ємною частиною поліцейських сил у багатьох країнах світу. Їх використовують для виконання різноманітних завдань – від розшуку злочинців до підтримання правопорядку. Кожна жива істота має унікальні здібності, що робить її вкрай корисним помічником для поліцейських. Оскільки, завдяки своїм природнім особливостям, таким як – гострий нюх, спритність, сила та витривалість, вони допомагають значно ефективніше виконувати поставлені перед правоохоронцями завдання. До основних сфер діяльності, в яких тварин використовують найчастіше, можна віднести наступні участі [87, с. 15, 24–25]:

– патрулювання;

- пошуково-рятувальні операції;
- виявлення наркотиків, вибухових речовин та контрабанди;
- боротьба з браконьєрством та захист довкілля;
- боротьба з сучасними техногенними загрозами;
- виявлення вибухових речовин та їх знешкодження.

Певні види тварин відіграють значну роль у сучасній правоохоронній діяльності. Їхні природні здібності роблять їх незамінними помічниками у боротьбі зі злочинністю, пошукових операціях та підтримці громадського порядку. З іншого боку, технології, такі як дрони, хоча й корисні, також створюють нові виклики для правоохоронних органів. Деякі країни вже використовують нестандартні рішення, наприклад, орлів для перехоплення дронів. В Об'єднаних Арабських Еміратах (АОЕ) поліція ж вирішила повернутися до своїх коренів, використовуючи верблюдів для патрулювання. Це свідчить про те, що поєднання традиційних методів і сучасних технологій може забезпечити більш ефективну роботу поліції [53, с. 312].

Висновки. Аналіз використання штучного інтелекту в правоохоронній діяльності дозволяє виявити нові виклики та можливості, що постають перед сучасним суспільством. Одним з важливих питань є роль штучного інтелекту у боротьбі зі злочинністю. Зокрема, Україна активно використовує системи розпізнавання осіб для ідентифікації підозрюваних, у тому числі російських військових окупантів, за допомогою соціальних мереж і камер відеоспостереження; технології штучного інтелекту, також застосовуються для фіксації порушень правил дорожнього руху, що підвищує ефективність роботи правоохоронних органів.

Іншим важливим аспектом є зростання цифрових загроз, зокрема кіберзлочинності, що пов'язано з широким розповсюдженням цифрових технологій. Використання штучного інтелекту в правоохоронних органах значно покращує можливості розслідування злочинів шляхом аналізу цифрових слідів, які є основним доказом у розслідуванні. Такі сліди містять криміналістично важливу інформацію для ідентифікації злочинців у віртуальному просторі.

Існують також етичні та правові виклики у використанні штучного інтелекту. Зокрема, існує ризик порушення прав людини, таких як недоторканність приватного життя та захист персональних даних. Ключовим завданням є мінімізація цих ризиків та запровадження відповідних стандартів для забезпечення справедливого використання технологій. Україна та Європейський Союз активно працюють над розробкою законодавчих ініціатив щодо регулювання використання штучного інтелекту в правоохоронних органах, щоб уникнути дискримінації та порушень прав людини.

Таким чином, використання штучного інтелекту у правоохоронній діяльності створює нові можливості для боротьби зі злочинністю, але водночас потребує ретельного моніторингу та регулювання для запобігання негативним наслідкам. Актуальними є питання, пов'язані із застосуванням поліцейських заходів примусу, зокрема спеціалізованої поліцейської техніки. Сьогодні існує нагальна потреба у забезпеченні публічної безпеки під час проведення масових заходів, зменшенні випадків зловживань та запобіганні травмуванню і нанесенню шкоди громадянам.

У мирний час підстави для застосування поліцейськими спеціальних засобів і їх перелік є вичерпними і не розширюються, але в умовах воєнного стану чинне законодавством передбачає можливість застосування «підручних засобів», тобто у невідкладних ситуаціях, коли необхідно відбити напад або усунути небезпеку, цей перелік необмежено розширюється поняттям «будь-яких предметів, механізмів, речовин, пристроїв та інструментів». Застосування спеціальних засобів Національною поліцією України є надзвичайно актуальною навіть сьогодні, коли триває війна та на поліцейських можуть бути покладені додаткові повноваження, пов'язані з виконанням бойових завдань.

Уряди та компанії, які використовують технології штучного інтелекту, повинні усвідомлювати недосконалість даних, на яких він тренується, а тому – бути вкрай обережними, щоб не допустити дискримінації та порушень прав людини, і бути готовими надати своєчасні та ефективні засоби правового захисту, якщо рішення, прийняті машинами, є неправильними.

Технології штучного інтелекту стрімко розвиваються, і наше суспільство вступає в нову еру автономного використання зброї. Принципи та завдання розвитку технологій штучного інтелекту в Україні визначені одним із пріоритетних напрямів науково-технологічних досліджень на законодавчому рівні. Україна, майбутній член Спеціального комітету з питань штучного інтелекту при Раді Європи, у жовтні 2019 року приєдналася до Рекомендацій Організації економічного співробітництва і розвитку щодо штучного інтелекту.

Застосування штучного інтелекту в діяльності правоохоронних органів, зокрема для протидії злочинності, набуває все більшого значення. Програмне забезпечення з елементами штучного інтелекту, значно підвищує можливості людського ресурсу в питаннях фіксації, попередження та швидкого реагування на правопорушення.

Ще одним напрямком використання штучного інтелекту є застосування безпілотників. За їх допомогою у 2020 році поліція виявила 36 ділянок із незаконно вирощеними коноплями у Дніпропетровській області. Безпілотники також допомагають виявляти браконьєрів, незаконні видобутки корисних копалин, рубки лісу, а також розмішувати осередки пожежі або зниклих людей. Крім того, дрони моніторять дорожній рух і допомагають шукати викрадені транспортні засоби.

Список використаних джерел

1. Шевчук Т. А., Свистун Я. В. Використання штучного інтелекту у протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2021. № 2 (25). С. 128–134.
2. Тимчишин А. М. Особливості використання спеціальних знань під час досудового розслідування. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 176–184. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.2.24> (дата звернення: 17.02.2025).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України № 4651-VI від 13 квітня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17> (дата звернення: 20.02.2025).
4. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1145 від 01 листопада 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> (дата звернення: 20.02.2025).
5. Бучко М. О. Актуальні питання застосування спеціальних засобів працівниками національної поліції. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. 2019. С. 310–312.
6. Жбанчик А. В., Бойко О. І. Спеціальні засоби в діяльності поліції: нова концепція. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 212–216. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.39>.
7. Томіна В. Ю., Мукоїда Р. В. Особливості використання штучного інтелекту в умовах воєнного стану на території України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 410–413. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/95>.
8. Турута О. В., Турута О. П. Штучний інтелект крізь призму фунда-ментальних прав людини. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. Вип. 21. С. 49–54. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.71.7>.
9. Шевчук В., Матушене С., Балтрунене Ю. Штучний інтелект в діяльності органів правопорядку та юстиції: вітчизняний та європейський досвід. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Харків : Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса, 2022. Вип. 4(29). С. 12–49. DOI: [10.32353/khrife.4.2022.02](https://doi.org/10.32353/khrife.4.2022.02).

References

1. Shevchuk, T. A. & Svystun, Ya. V. (2021). Vykorystannia shtuchnoho intelektu u protydii zlochynnosti [Using artificial intelligence to combat crime]. *Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy - Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 2 (25), 128–134 [in Ukrainian].
2. Tymchyshyn, A. M. (2023). Osoblyvosti vykorystannia spetsialnykh znan pid chas dosudovoho rozsliduvannia [Peculiarities of using specialized knowledge during pre-trial investigation]. *Nove ukrainske pravo - New Ukrainian Law*, 2, 176–184. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.2.24> [in Ukrainian].
3. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedural Code of Ukraine]*. 2012, April 13, No. 4651-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17> [in Ukrainian].
4. *Pro zatverdzhennia Instruktсии z orhanizatsii diialnosti kinolohichnykh pidrozdiliv Natsionalnoi politsii Ukrainy [On approval of the Instructions on the organization of the activities of canine units of the National Police of Ukraine]*: Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 01.11.2016 № 1145. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> [in Ukrainian].
5. Buchko, M. O. (2019). Aktualni pytannia zastosuvannia spetsialnykh zasobiv pratsivnykamy natsionalnoi politsii [Current issues of the use of special means by national police officers]. *Pidhotovka politseiskyykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy* - 310–312 [in Ukrainian].

6. Zhbanchyk, A. V. & Boiko, O. I. (2022). Spetsialni zasoby v diialnosti politsii: nova kontseptsiiia [Special means in police activity: a new concept]. *Analituchno-porivnialne pravo - Analytical and comparative jurisprudence*, 5, 212–216. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.39> [in Ukrainian].
7. Tomina, V. Yu. & Mukoida, R. V. (2023). Osoblyvosti vykorystannia shtuchnoho intelektu v umovakh voiennoho stanu na terytorii Ukrainy [Features of the use of artificial intelligence under the conditions of marital state in the territory of Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal*, 6, 410–413. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/95> [in Ukrainian].
8. Turuta, O. V. & Turuta, O. P. (2022). Shtuchnyi intelekt kriz pryzmu funda-mentalnykh prav liudyny [Artificial intelligence through the prism of fundamental human rights]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 21, 49–54. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.71.7> [in Ukrainian].
9. Shevchuk, V., Matulienė, S. & Baltrūnienė, J. (2022). Shtuchnyi intelekt v diialnosti orhaniv pravoporiadku ta yustytzii: vitchyzniani ta yevropeiskyi dosvid [Artificial intelligence in law enforcement and justice bodies: domestic and European experience]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky - Theory and practice of forensic examination and criminalistics*, 4(29), 12–49. DOI: 10.32353/khrife.4.2022.02 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.03.2025